

Cultura i Espectacles

Una figura de l'art pendent de recuperar

Una doble exposició a Barcelona i al Vendrell reivindica l'avantguarda ignorada de l'artista Joan Junyer i el seu periple amb la científica Dolors Canals

Esperits lliures de l'art i la vida

Maria Palau
BARCELONA

¿Quants artistes podrien presumir d'haver tingut l'aval de l'escriptor Ernest Hemingway per poder viure als Estats Units, d'haver format part de la colla de Le Corbusier i de tots els gurus de La Bauhaus i de tenir un poema dedicat de Rafael Alberti? *Junyer sale de un azul / que sale / que sale y entra / por el blanco de una vela / que sale al verde de un pino / que vuelve a un mar sin pena / que sale y entra / al verde gris de un olivo / que en la uva verde se queda / Junyer sale de un azul. / El viento es el que lo lleva.*

¿I quants, d'haver exposat al Museu d'Art Modern (Moma) de Nova York?

Joan Junyer, nascut el 1904 en una família burgesa d'extrema sensibilitat per les arts i gronxolat per la Barcelona modernista, va viure una vida extraordinària i va crear un art d'avantguarda que encara avui està poc reconegut. Amb prou feines és conegut. Dues exposicions, de petit format però grans intencions, anhelen reparar aquesta desmemòria.

L'una, a la Fundació Apel·les Fenosa del Vendrell (fins al 31 de desembre), no per caprici sinó per l'amistat que van compartir els dos artistes. I l'altra, a la casa on Junyer es va instal·lar quan va tor-

nar del seu llarg exili als Estats Units, una torre del barri de Vallcarca coneguda com l'"antic consolat", ja que durant la República va ser la seu del consolat de Dinamarca (fins al 18 de desembre). Aquesta doble proposta l'han comisariat Fina Duran i Isabel Casanellas, amb la complicitat de Josep Miquel Garcia, director de la Fundació Apel·les Fenosa.

"Sembla increïble que un personatge així, amb aquesta vida i amb aquesta obra, segueixi sent tan ignorat", lamenta Duran,

Hemingway els va avalar per poder-se exiliar als EUA i el 1945 Junyer exposava al Moma

autora, junt amb Garcia, de l'única publicació de referència, un assaig biogràfic editat el 2004. Tampoc s'ha valorat prou l'aportació de la seva companya inseparable, la científica Dolors Canals. La iniciativa expositiva incideix molt en els valors humanístics i solidaris que va compartir aquesta singular parella. "Eren uns idealistes de cap a peus. Tenien unes idees molt romàntiques de tot: de l'art, la cultura i Catalunya", subratlla Duran.

L'aventura creativa de Junyer va quedar esbossada als anys vint sota la llum d'una Mallorca que descobriria durant els estius des d'una finca familiar a Llucalcari. Sord des dels sis anys, res va frenar la seva visió positiva de l'existència. "Aquest va ser sempre el seu caràcter, inclús en els moments durs que li va tocar viure", avisen les comissàries.

El 1926 es va establir a París, on la seva obra va despertar molta curiositat perquè era "diferent" de la dels altres pintors ibèrics

"Tenien unes idees molt romàntiques de tot: de l'art, la cultura i Catalunya"

obcecats en l'Espanya típica i negra. "Sóc pintor de lluminositat clara i alegre. La meua obra és antiga i moderna a la vegada", es va definir ell mateix. Seran uns anys clau per al futur de la seva carrera, ja que és quan va fixar els primers contactes amb el món artístic americà. A París viu a prop de Miró i té el suport incondicional de Picasso, que no oblidava que va significar per ell el cognom Junyer: Carles i Sebastiana, el pare i el tiet de

Joan, van ser dels primers a creure en el seu geni i a ajudar-lo en els períodes de penúries. L'inquiet Joan l'idolatrava i el volia sentir a prop. A l'arxiu del Museu Picasso de París, Josep Miquel Garcia hi ha localitzat més d'un centenar de cartes que permeten explorar la seva amistat, inclús un viatge frustrat per reunir-se a Mallorca. Picasso s'ho va repensar i se'n va anar a la Bretanya francesa.

L'esclat de la Guerra Civil el va enxampar a Barcelona. És llavors que s'enamora de Dolors Canals. "Metafòricament, art i ciència també es van casar quan van decidir compartir les seves vides. Aquesta unió de professions els va marcar profundament. Van ser uns avançats a conjugar mentalitats", assenyala Casanellas. Durant el conflicte, Junyer es va lliurar en cos i ànima a la salvaguarda del patrimoni artístic amenaçat pels revolucionaris incontrolats. I Canals va impulsar les guarderies de guerra amb uns conceptes educatius molt moderns.

El triomf franquista els força a fugir. Primer a Anglaterra i després al Carib, a Santo Domingo i l'Havana. Però el destí definitiu serà els Estats Units, on poden entrar gràcies a les gestions de Hemingway i d'altres tòtems de l'escena cultural novaioquesa. Es

compenetren de seguida amb la flor i nata dels intel·lectuals que l'Europa en guerra havia expulsat. La Bauhaus en pes, Fernand Léger i Le Corbusier els tenen per uns més del grup.

En aquests cercles tan selectes, la seva obra agafa embranzida. "Junyer vol donar una nova versatilitat a la pintura i comença a experimentar amb la dansa, que en aquella època vivia en estat de gràcia a Nova York", concreta Duran. L'artista no es conforma a dissenyar vestuaris i escenografies convencionals, sinó que vol integrar la pintura en el mateix moviment del ball. El seu treball és clissat pel curador d'arts escèniques del Moma, que decideix promoure-li una exposició el 1945.

Però és que les seves excel·lents relacions amb el museu més important del

món li serviran per a altres projectes. També per a un que el vincula amb el seu paradís perdut: Catalunya. Tot i que no trepitjarà el país fins a la mort del dictador, la desconexió no serà completa. El 1951, ell i la seva dona es mobilitzen per muntar uns jocs florals de la llengua catalana a Nova York. Pau Casals accepta la presidència d'honor d'una festa que se celebra a la sala d'actes del Moma.

El 1976 és l'any del retorn. A Catalunya ningú es recorda d'ell fins que el crític d'art Alexandre Cirici fa un crit per reivindicarlo. Cirici lloa les conquestes artístiques de Junyer, en especial les seves "pintures que s'aguanten dretes", que va ser l'evolució natural de la seva recerca amb la dansa.

Tot plegat deriva en una antològica el 1989 al